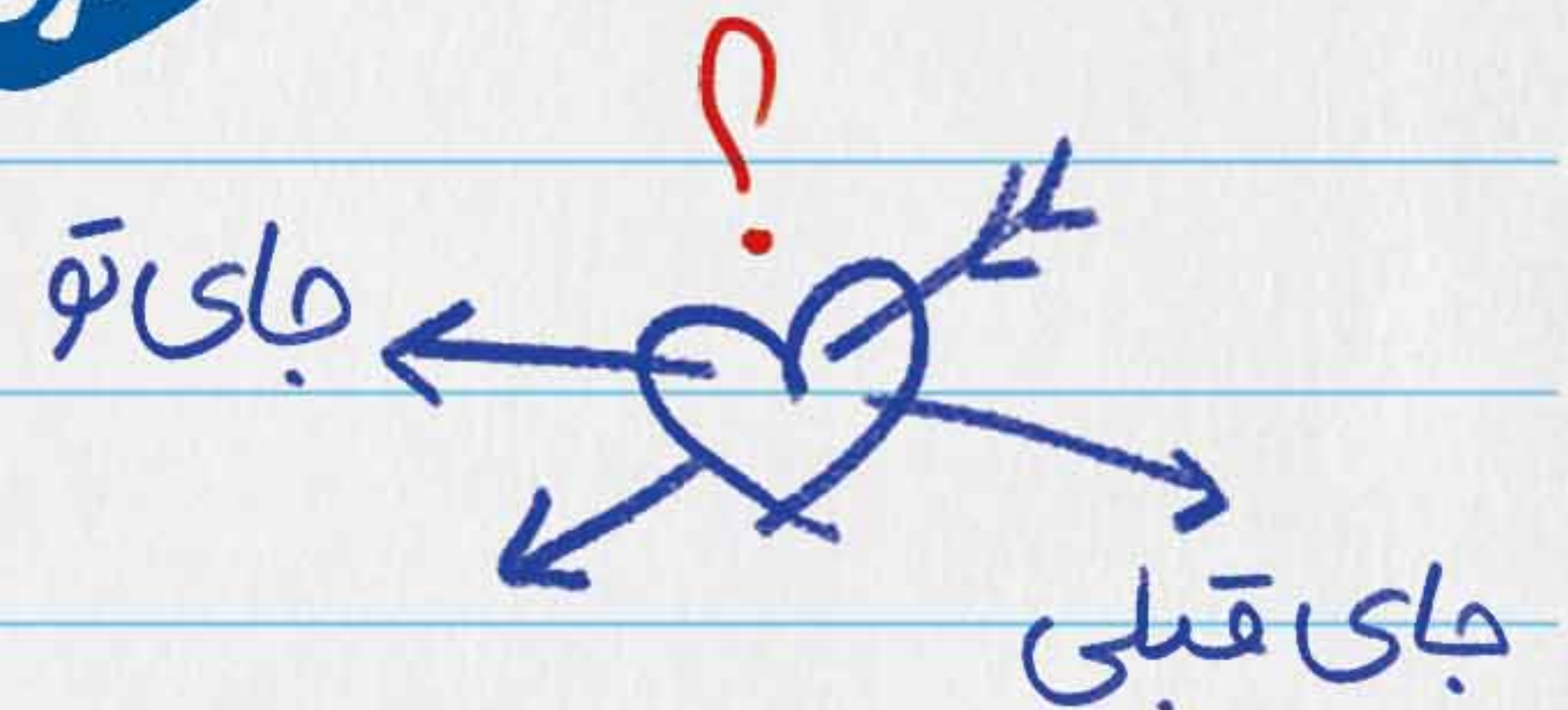

برک امتحانی:
کلاس: بیزنس کلاس
امروز!
تاریخ و موضوع امتحان: امتحان نهایی!

۱۳- شکل قلب را بکشید و قسمت‌های مختلف آن را نام ببرید.

بانک نهایی
ویژه امتحان نهایی

امتحانات اقتصاد با ۲۰ تمام همیشه

← نیلوفر شیرخدایی نادر

۱۴- با کلمات زیر جمله بسازید.

بابا - هواپیما - کیش - سفر - ساحل
#بابا-پول-ندارد

۱۵- نام سه دریاچه در ایران را بنویسید.

دریاچه خزر دریاچه ققم دریاچه ارومیه (سابق)

۱۶- بهرام که گور می گرفت می همه عمر دیدی که چگونه گور.....

۱- شهرام ۲- مهرام ۳- بهرام ۴- آرام ۳٪

۱۷- استوانه روبرو گنجایش چه حجمی از آب را دارد؟

به نظر فورم در دیک لیوان ونیم است ۱۰ صفر غره

۱۸- با توجه به قضیه فیثاغورث X را بیابید.

اینهاش پیداش کردم اینجا است ۳

۱۹- معادل فارسی کلمات زیر را بنویسید.

۱- پیتزا (همون پیتزا) ۲- گارانتی (معادل ندارد تضمین فورس هرجی است)

۲۰- در مورد حافظ به سؤالات زیر جواب دهید.

الف) لقب او چه بود؟ لسان الغیب ب) در چه قرنی در گذشت؟

هرگز نمیدانم دلش زنده شد به عشق

مزه نمی گیری ولی آفرین! دست گرم!

پایه دهم

با اینکه غره فقط به عرو و بی سر و زنی کن!

- کامل ترین بانک سؤالات امتحانی با پاسخ تشریحی (بیش از ۸۵۰ پرسش امتحانی تیپ بندی شده)
- ارائه درسنامه های کاربردی
- امتحانات شبیه ساز نهایی با راهنمای تصحیح و ریز بارم بندی

+ نهایی خرداد ۱۴۰۳

مقدمه مؤلف

سلام ای دهمی های انسانی!

حالا که امتحانای پایه دهم از خرداد ۱۴۰۳ نهایی شده و قراره نمرهش روی کنکور اثر بذاره، معطل نکن و بیا سراغ بانک نهایی اقتصاد که این جا هر چی لازمه واسه بیست گرفتن آماده کردیم. چی کار کردیم و قصه چیه و چرا باید بیای سراغ این کتاب؟

چون این کتاب:

- کلی سؤال متنوع تیپ بندی شده داره؛ «درست نادرست، جای خالی، چهارگزینه ای، کشف ارتباط، تکمیل شکل، پاسخ کوتاه، تعریف مفاهیم و اصطلاحات، پاسخ کامل و بخش جداگانه ای برای مسئله های اقتصاد».
 - سؤالات تکراریش ادغام شده که حجم کتاب زیاد نشده و تو وقت و هزینه تون صرفه جویی شه.
 - درس نامه های دقیق و کامل داره و هیچ مطلبی از کتاب درسی جا نیفتاده اما در عین حال با جدول و دسته بندی و نمودارها طوری جمع و جور شده که بتونی راحت برای امتحان نهایی آماده بشی.
 - اول هر درس نامه هم بارم بندی اون درس رو برات گذاشتیم و هم توصیه های مهمی برات داریم که بدونی بخش های مهم هر درسی کجاست و باید بیشتر وقتت رو، روی چه قسمت هایی از درس بذاری.
 - چند دوره امتحانات نیم سال اول و پایان سال شبیه سازی شده امتحان نهایی هم انتهای کتاب برات گذاشتیم که بری از خودت آزمون بگیری. پاسخ نامه تشریحی با ریز بارم بندی هم داری که با نحوه تصحیح اوراق امتحانی آشنا بشی.
- خوب وقت بذار واسه اقتصاد و با درس نامه ها و سؤالات این کتاب خودت رو به بهترین نمره ای که می تونی برسون. امیدوارم نتیجه آزمونت عالی بشه.

و در نهایت باید تشکر ویژه کنیم از همه عزیزانی که در تولید و به ثمر رسیدن این کتاب نقش داشتن:

ممنونم از آقایان دکتر ابوذر نصری و دکتر کمیل نصری؛ بنیان گذاران محترم انتشارات خیلی سبز
ممنونم از مهندس علی نژاد بزرگوار بابت حمایت ها و نظرات و کمک های حرفه ای ارزشمندشون
ممنونم از سرکار خانم افشار عزیز بابت صبوری، حسن خلق، آرامش و پیگیری هاشون
ممنونم از همکاران عزیز ویراستار، همکاران محترم واحدهای تولید، فروش، مدیریت پروژه و ... انتشارات محترم خیلی سبز

و در نهایت:

ممنونم از خانواده مهربون، حمایتگر و صبورم که همیشه همراهم هستن که بدون همراهی اون ها نگارش این کتاب میسر نبود.
در پایان از همه همکاران گرامی و معلمان دلسوز اقتصاد، مشاورین محترم و دانش آموزهای درس خون، دقیق و باسوادمون خواهش می کنم اگر پیشنهاد یا انتقادی برای ارتقای کتاب دارن از طریق ایمیل n.shirkhodaei@gmail.com نظراتشون رو با ما در میون بذارن.

نیلوفر شیرخدایی نادر

فهرست مطالب

درس نامه پاسخ	سوال	
۵۶	۵	درس اول: کسب و کار و کار آفرینی
۵۹	۸	درس دوم: انتخاب نوع کسب و کار
۶۳	۱۲	درس سوم: اصول انتخاب درست
۶۸	۱۶	درس چهارم: مرز امکانات تولید
۷۲	۲۱	درس پنجم: بازار چیست و چگونه عمل می کند؟
۷۹	۲۶	درس ششم: نقش دولت در اقتصاد چیست؟
۸۵	۲۹	درس هفتم: تجارت بین الملل
۸۸	۳۲	درس هشتم: رکود، بیکاری و فقر
۹۴	۳۵	درس نهم: تورم و کاهش قدرت خرید
۱۰۰	۳۹	درس دهم: مقاومت سازی اقتصاد
۱۰۴	۴۲	درس یازدهم: رشد و پیشرفت اقتصادی
۱۱۲	۴۷	درس دوازدهم: بودجه بندی
۱۱۵	۵۰	درس سیزدهم: تصمیم گیری درمخارج
۱۱۸	۵۲	درس چهاردهم: پس انداز و سرمایه گذاری
		ضمیمه: امتحانات شبیه ساز نهایی
۱۴۲	۱۲۴	■ امتحان شماره ۱: نوبت اول (میان سال)
۱۴۳	۱۲۶	■ امتحان شماره ۲: نوبت اول (میان سال)
۱۴۴	۱۲۹	■ امتحان شماره ۳: نوبت دوم (پایان سال)
۱۴۶	۱۳۱	■ امتحان شماره ۴: نوبت دوم (پایان سال)
۱۴۷	۱۳۴	■ امتحان شماره ۵: نوبت دوم (پایان سال)
۱۴۹	۱۳۶	■ امتحان شماره ۶: نوبت دوم (پایان سال)
۱۵۰	۱۳۹	■ امتحان شماره ۷: نوبت دوم (نهایی خرداد ۱۴۰۳)

اصول انتخاب درست

درس ۳

درست/نادرست درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید.

- ۱۲۳- هزینه هدررفته، ارزش بهترین گزینه بعدی است که هنگام انتخاب اولین اولویت از دست می‌رود.
- ۱۲۴- به دلیل کمیابی در منابع و امکانات، باید بین گزینه‌های انتخاب بده - بستان کرد.
- ۱۲۵- اگر یک کشور بتواند کالاهایی از دیگر کشورها بخرد، مشکل کمیابی و مبادله حل خواهد شد.
- ۱۲۶- سرمایه انسانی یک شرکت تدریس خصوصی، مهارت و دانش تدریس معلمان شرکت است.
- ۱۲۷- محدودیت منابع، مفهوم هزینه فرصت را به همراه دارد.
- ۱۲۸- مقایسه منافع و هزینه‌ها بخشی از تصمیم‌گیری منطقی است اما بهترین تصمیم به نوع رویکرد شخص بستگی دارد.
- ۱۲۹- وقتی دوره آموزشی بی‌کیفیتی را چون پول داده‌ایم تا آخر ادامه می‌رویم دچار اشتباه توجه به هزینه‌های هدررفته در تصمیم‌گیری شده‌ایم.
- ۱۳۰- سرمایه‌گذاری در زمینه‌های پرخطر بدون آمادگی لازم، مرتبط با اشتباه رایج بی‌صبری زیاد در تصمیم‌گیری است.
- ۱۳۱- کود طبیعی و آبی که برای آبیاری باغچه سبزیجات خود استفاده می‌کنید، سرمایه فیزیکی تولید هستند.
- ۱۳۲- با ترتیب اولویت‌های کاشت جو، گندم و یونجه، هزینه فرصت انتخاب کاشت جو، منافع حاصل از فروش گندم و یونجه است.
- ۱۳۳- در اقتصاد سود یا زبانی که با لحاظ کردن هزینه فرصت محاسبه می‌شود را سود یا زیان حسابداری می‌نامند.

جای خالی جاهای خالی را با عبارت مناسب کامل کنید.

- ۱۳۴- برخی اقتصاددانان علم اقتصاد را، علم می‌نامند.
- ۱۳۵- اقتصاد به ما می‌آموزد که در شرایط چگونه بهترین انتخاب را داشته باشیم.
- ۱۳۶- اگر به عنوان یک کارآفرین یا تولیدکننده وارد میدان اقتصاد شوید، باید ابتدا از خود آگاه شوید.
- ۱۳۷- از میان عوامل تولید، زمینی که تولیدکننده گندم آن را زیر کشت می‌برد یک و مهارتی که فرد برای فروش بخشی از سبزیجات باغچه به همسایگان به کار می‌گیرد، به حساب می‌آید.
- ۱۳۸- پول داخل جیب برای خرید، اگر چه یک منبع نیست، اما مهم‌ترین منبعی است که در اختیار دارید.
- ۱۳۹- هر منبع تولیدی دارای در استفاده است.
- ۱۴۰- هزینه فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین است که هنگام انتخاب از دست می‌رود.
- ۱۴۱- به دلیل در منابع و امکانات، همیشه باید بین گزینه‌های انتخاب کرد.
- ۱۴۲- یعنی چیزی را رها می‌کنید تا چیز دیگری به دست آورید.
- ۱۴۳- کمیابی منابع هر جامعه‌ای را با مواجه می‌سازد.
- ۱۴۴- در اقتصاد، به مقدار پول مشخص و محدودی که برای خرج کردن دارید، گفته می‌شود.
- ۱۴۵- مفهوم را می‌توانید پولی تصور کنید که به یک چاه عمیق افتاده است و دیگر قابل دسترس نیست.
- ۱۴۶- هزینه‌های در تصمیم‌گیری مهم نیستند، چون دیگر رفته‌اند و قابل برگشت نیستند.
- ۱۴۷- برای این که تصمیم‌گیری منطقی باشد، باید را با مقایسه کنید.
- ۱۴۸- برای این که یک تصمیم خوب بگیرید، تشخیص تفاوت که بر تصمیم شما تأثیر دارند، بسیار مهم است.

چهار گزینه‌ای

گزینه مناسب را انتخاب کنید.

- ۱۴۹- «خوش بینی زیاد درباره درآمد آینده و پس انداز کم تر برای نیازهای آتی» مرتبط با کدام اشتباه رایج در تصمیم گیری است؟
 ۱ بی صبری زیاد ۲ چسبیدن به وضعیت فعلی ۳ اعتماد به نفس بیش از حد ۴ توجه به هزینه هدررفته
- ۱۵۰- هزینه هایی که «پرداخت شده اند، قابل بازگشت نیستند و اجتناب ناپذیرند» و «هزینه های پنهان تولید» به ترتیب با چه عناوینی شناخته می شوند؟
 ۱ هزینه هدررفته - هزینه فرصت ۲ هزینه تولید - هزینه فرصت ۳ هزینه هدررفته - هزینه تولید ۴ هزینه فرصت - هزینه هدررفته
- ۱۵۱- از نظر علم اقتصاد، کدام نوع هزینه ها نباید تأثیری در انتخاب و تصمیم داشته باشند؟
 ۱ هزینه های آشکار ۲ هزینه فرصت ۳ هزینه هدررفته ۴ هزینه های مستقیم
- ۱۵۲- هر نقطه بر روی نمودار خط بودجه نشان دهنده چیست؟
 ۱ خرید ترکیبی از هر دو محصول ۲ خرید یکی از دو محصول ۳ عدم امکان دسترسی با بودجه فعلی ۴ خرید هر دو محصول به همراه پس انداز
- ۱۵۳- پس از اولویت بندی گزینه ها، با انتخاب ، هزینه فرصت خواهد بود.
 ۱ اولویت اول و دوم - اولویت بعدی ۲ اولین اولویت - اولویت بعدی ۳ اولویت اول و دوم - مجموع اولویت های بعدی ۴ اولین اولویت - مجموع اولویت های بعدی

کشف ارتباط

عبارت مناسب را از ستون مقابل انتخاب کنید.

- ۱۵۴- وقتی کالایی ۱۶۰ هزار تومانی با پنجاه درصد تخفیف را بر جنس ۸۰ هزار تومانی ترجیح می دهیم. □
 ۱۵۵- وقتی غذایی را که سفارش داده شده دوست نداریم، اما به خاطر پولی که داده ایم تا آخرش می خوریم. □
 ۱۵۶- وقتی برای تأمین هزینه های مصرف فعلی، زیر بار سنگین انواع بدهی می رویم. □
 ۱۵۷- وقتی از بررسی گزینه های جدید با رویکرد منطقی هزینه - فایده پرهیز می کنیم. □
- الف) چسبیدن به وضعیت فعلی □
 ب) اثرگذاری حقه های فروش □
 پ) توجه به هزینه های هدررفته □
 ت) بی صبری زیاد □
 ث) خودرأی بودن □

اصطلاحات و تعاریف

اصطلاحات و مفاهیم زیر را تعریف کنید.

۱۵۸- علم اقتصاد:

۱۵۹- منابع تولید:

۱۶۰- قید بودجه:

کامل کنید

جدول زیر را کامل کنید.

هر کدام از گزاره های زیر را در یکی از منابع کمیاب طبقه بندی کنید.

.....	۱۶۱- ماهی صید شده از دریا برای تولید تن ماهی
.....	۱۶۲- تجهیزات و ابزارآلات کارخانه
نیروی انسانی	کارگران خط تولید
.....	۱۶۳- مهارت مدیران برای اداره کارخانه

پاسخ کوتاه

به سوالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

- ۱۶۴- موضوع علم اقتصاد چیست؟
 ۱۶۵- اقتصاددانان منابع تولید را در چند دسته طبقه بندی می کنند؟ نام ببرید.
 ۱۶۶- منظور از سرمایه انسانی چیست؟
 ۱۶۷- جمله زیر بیانگر کدام مفهوم در علم اقتصاد است؟
 «اگر منابع بیشتری برای تولید یک کالا و خدمات اختصاص داده شود، منابع کمتری برای تولید دیگر باقی می ماند.»

۱۶۸- به عنوان یک کارآفرین، کدام اصل از اصول انتخاب درست از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار یک کسب و کار است؟

۱۶۹- کدام عامل سبب می‌شود تا کشورها دست به مبادله بزنند؟

۱۷۰- هزینه فرصت هر یک از فعالیت‌های زیر چیست؟

الف) تعمیر رایانه شخصی

ب) شغل پاره‌وقت بعد از زمان مدرسه

۱۷۱- در برآورد و مقایسه میان هزینه‌ها و منافع، هزینه یا منفعت شمردن متغیرها وابسته به چه عواملی است؟

پاسخ کامل

به سؤالات زیر پاسخ کامل بدهید.

۱۷۲- اصولی که برای یک انتخاب درست و منطقی باید به آن‌ها توجه کنیم، کدام‌اند؟

۱۷۳- انواع منابع و عوامل تولید کدام‌اند؟ با مثال توضیح دهید.

۱۷۴- دو اصل اساسی در مورد منابع و امکانات تولید کدام‌اند؟ با مثال تشریح کنید.

۱۷۵- منظور از «محدودبودن منابع قابل دسترس» چیست؟

۱۷۶- هزینه فرصت چیست و چرا معمولاً از دید ما پنهان است و آن را به حساب نمی‌آوریم؟

۱۷۷- هزینه‌های هدررفته در اقتصاد، چه نوع هزینه‌هایی هستند؟ با مثال توضیح دهید.

۱۷۸- با مثال توضیح دهید منظور از مقایسه هزینه‌ها و منافع به عنوان یکی از اصول انتخاب صحیح چیست؟

۱۷۹- اتخاذ بهترین تصمیم به چه عواملی بستگی دارد و چند نوع گسترده از انواع تصمیمات وجود دارد؟

۱۸۰- پنج اشتباه رایج در تصمیم‌گیری که معمولاً باعث می‌شود مردم تصمیمات غیرمنطقی بگیرند، کدام‌اند؟

۱۸۱- با در نظر گرفتن عوامل مؤثر در تصمیمات غیرمنطقی، تصمیمات زیر را تحلیل کنید:

الف) من «برند معمولی» خریدم، زیرا «ارزان‌تر از برند معروف» بود.

ب) تا حالا فهرست وظایف برای خودم ننوشته‌ام، چون فکر می‌کنم به وقت زیادی نیاز دارد.

پ) من واقعاً آن کنسرت را دوست نداشتم، اما ترجیح دادم بمانم، زیرا پول زیادی برای آن داده بودم.

مسائل

به مسئله‌های زیر پاسخ دهید.

۱۸۲- آقای رضایی ۲۰۰ میلیون تومان پس‌انداز دارد. او برای سرمایه‌گذاری پول می‌تواند طلا بخرد و ماهانه سه میلیون تومان سود کند. هم‌چنین می‌تواند

با سپرده‌گذاری در بانک سالانه ۴۸ میلیون تومان و یا با خرید سهام ماهانه سه میلیون و پانصد هزار تومان سود کند. با فرض ثبات سالانه هر سه بازار، کدام

تصمیم توجیه اقتصادی دارد؟ هزینه فرصت این تصمیم را محاسبه کنید.

۱۸۳- مالک یک کارگاه تولیدی سالانه ۵/۳ میلیارد تومان درآمد دارد. با توجه به اطلاعات جدول زیر در مورد هزینه‌های این بنگاه، سود (زیان) اقتصادی

سالانه این بنگاه را محاسبه کنید.

۱	خرید مواد اولیه برای تولید ماهانه	۱۲۰ میلیون تومان
۲	اجاره ماهانه کارگاه در صورت اجاره‌دادن	۶ میلیون تومان
۳	هزینه سالانه آب، برق، گاز، عوارض شهرداری	۸۷۰ میلیون تومان
۴	دستمزد ماهانه هر کارگر	۵ میلیون تومان (مجموعاً ۱۳ کارگر)

۱۸۴- آقای امیری می‌خواهد از بین خودروهای ارائه‌شده در جدول زیر، یک مدل برای خرید انتخاب کند. با محاسبه منفعت خالص هر انتخاب توضیح دهید،

خرید کدام مدل به لحاظ اقتصادی به‌صرفه‌تر است؟

مدل خودرو	مقدار عددی معیارهای کیفیت، کارکردها، زیبایی و ... (میلیون تومان)	هزینه خودرو (میلیون تومان)
A	۲۲۰	۲۵۰
B	۳۲۰	۳۰۰
C	۲۸۰	۲۶۵

۱۸۵- آقای یزدانی قصد دارد ۲۰ درصد حقوق ۳۰ میلیونی خود را پس انداز کند و الباقی حقوق خود را صرف خرید هر دو محصول A و B کند. اگر قیمت هر واحد محصول A، دو میلیون تومان و قیمت هر واحد محصول B هشت میلیون تومان باشد، محاسبه کنید کدام یک از ترکیب های زیر مناسب است. چرا؟

الف) ۴ عدد کالای A و ۲ عدد کالای B

ب) ۱۱ عدد کالای A و ۱ عدد کالای B

۱۸۶- با توجه به نمودار خط بودجه مقابل به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف) کل قید بودجه فرد چه قدر است؟

ب) در نقطه (الف) چه ترکیبی از دو کالا را می توان خرید؟

پ) هزینه فرصت حرکت از نقطه (الف) به نقطه (ب) چه قدر است؟

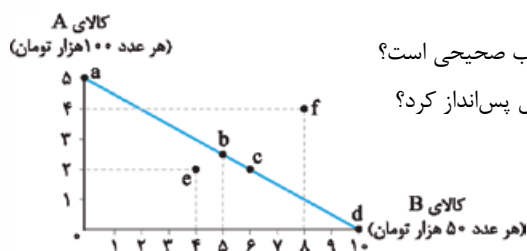
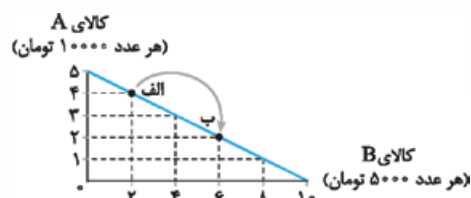
۱۸۷- با توجه به نمودار قید بودجه روبه رو:

الف) با فرض تقاضای خرید هر دو محصول و خرج کردن کل بودجه، کدام نقطه یا نقاط انتخاب صحیحی است؟

ب) در کدام نقطه یا نقاط، هم امکان خرید هر دو محصول را داریم و هم می توان مقداری پول پس انداز کرد؟

پ) در کدام نقطه یا نقاط، کل بودجه صرف خرید کالای A یا کالای B می شود؟

ت) نقطه f را تحلیل کنید.

هزینه - درآمد = سود (زیان)

(قیمت هر واحد) $\times$ (تعداد کالای به فروش رفته) = درآمد

تومان $10,000 \times 500,000 = 5,000,000,000 \Rightarrow$ درآمد

تومان $600,000,000$: اجاره بها
تومان $230,000,000$: مواد اولیه
تومان $162,000,000 = \frac{1}{4} \times 648,000,000$: استهلاک هزینه های
تولید سالانه
تومان $648,000,000 \times 12 \times 12 = 93,312,000,000$: حقوق
تومان $46,000,000,000 = \frac{1}{5} \times 230,000,000,000$: سایر هزینه ها

$\Rightarrow$ جمع هزینه ها $600,000,000 + 230,000,000 + 162,000,000 +$

تومان $1,094,000,000 = 648,000,000 + 46,000,000,000 +$

تومان (سود) $3,314,000,000 = 5,000,000,000 - 1,686,000,000$

سود هر یک از سهامداران و مؤسس به نسبت درصد مالکیت آنها، به ایشان تعلق می گیرد:

تومان $828,500,000 = \frac{25}{100} \times 3,314,000,000$: سهامدار اول

تومان $994,200,000 = \frac{30}{100} \times 3,314,000,000$: سهامدار دوم

تومان $1,491,300,000 = \frac{45}{100} \times 3,314,000,000$: مؤسس

۱۲۲ ارزش هر سهم از نسبت قیمت کل سهام خریداری شده به تعداد کل سهم خریداری شده به دست می آید:

$\frac{\text{قیمت کل سهام خریداری شده}}{\text{تعداد کل سهم خریداری شده}} = \text{ارزش هر سهم}$

تومان $1,200 = \frac{22,800,000}{19,000} \Rightarrow$ ارزش هر سهم

قوانین انتخاب درست در کسب و کار:

(۱) منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آنها کمیاب اند.

(۲) هزینه فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید.

(۳) قید بودجه خود را ترسیم کنید.

(۴) هزینه های هدررفته خود را فراموش کنید.

(۵) بین هزینه ها و منافع خود، مقایسه کنید.

قانون اول: شناسایی منابع کمیاب

منابع (عوامل) تولید، امکاناتی است که تولیدکننده برای ارائه محصول یا خدمت خود در اختیار دارد.

اقتصاددانان منابع تولید را به طور کلی در سه دسته طبقه بندی می کنند:

منابع تولید	مثال
(۱) منابع طبیعی (زمین)	زمینی که تولیدکننده گندم آن را زیر کشت می برد.
(۲) نیروی کار	کشاورزانی که روی زمین کار می کنند.
(۳) سرمایه	تراکتوری که روی زمین کار می کند. دانش و مهارت نیروی انسانی مجموعه تولیدی انسانی

نکته ۱ پول داخل جیب شما برای خرید اگرچه یک منبع تولیدی به شمار نمی رود، اما مهم ترین منبع و امکانی است که در اختیار دارید.

۲

دو اصل اساسی در مورد منابع تولید:

(۱) منابع پایان ناپذیر نیستند و کاملاً محدودند. (محدودیت متراژ زمین، حجم بذر و ...)

(۲) هر منبعی دارای محدودیت در استفاده است؛ یعنی در آن واحد نمی توان از یک چیز، دو استفاده متفاوت کرد. (با زیر کشت گندم بردن کل زمین، دیگر نمی توان در آن یونجه یا جو کاشت.)

در هر نقطه از زمان، هر شخص یا شرکت یا هر کشوری، مقدار معینی از نیروی کار، زمین قابل بهره برداری، سرمایه انسانی و فیزیکی دارد.

قانون دوم: محاسبه هزینه فرصت

نکته محدودیت منابع، مفهوم هزینه فرصت را به همراه دارد.

هزینه فرصت: ارزش بهترین گزینه بعدی که هنگام انتخاب از دست می رود. پس از اولویت بندی گزینه ها، وقتی اولین اولویت را انتخاب کردیم، اولویت بعدی هزینه فرصت انتخاب ماست.

مثال اولویت های کشاورزی برای کاشت محصول در زمین، اول گندم و سپس جو است. با انتخاب کاشت گندم، از منافع کاشت جو صرف نظر می کند. هزینه فرصت کاشت گندم، از دست دادن منافع کاشت جو است.

مسئله محاسباتی هزینه فرصت

سوال دانشجویی می تواند در یک اداره استخدام شود و سالانه ۱۴۴ میلیون تومان درآمد داشته باشد. در عین حال می تواند کسب و کار شخصی تدریس خصوصی خود را با درآمد ماهانه بیست میلیون تومان داشته باشد و یا دو سال دیگر بدون کسب درآمد در مقطع بالاتر تحصیلات خود را ادامه دهد. با انتخاب ادامه تحصیل هزینه فرصت تصمیم او چه قدر است؟

درس ۳

اصول انتخاب درست

مشاوره

۴ مسئله محاسباتی تو این درس مهمه؛ مسئله هزینه فرصت، سود (زیان) اقتصادی، نمودار قید بودجه و محاسبه منفعت فالس. مفاهیم هزینه فرصت، هزینه هدررفته، قید بودجه، پنج قانون انتخاب درست و اشتباهات رایج در تصمیم گیری مهم، از بخش های مفصلی مهم هستن. بارم ترم اول این درس ۳ نمره و بارم ترم دوم ۳ با مجموع درس های ۲ و ۴ روی هم، ۲/۵ نمره ست.

اقتصاد مسئله انتخاب

هر کسب و کاری چه شخصی باشد و چه در قالب شرکت، با مسئله انتخاب مواجه است.

مسئله انتخاب آن قدر مهم است که بسیاری از اقتصاددانان، علم اقتصاد را علم انتخاب می دانند.

اقتصاد به ما می آموزد که در شرایط کمیابی منابع، چگونه بهترین انتخاب را انجام دهیم تا از منافع بیشتری برخوردار شویم.

برای انتخاب درست باید با مفهوم کمیابی منابع آشنا شویم و بدانیم چه طور می توان با در نظر گرفتن هزینه ها و منافع هر انتخاب تصمیم درستی گرفت.

تومان $300,000,000$: هزینه پنهان (هزینه فرصت) تولید سالانه
 $950,000,000 + 1,800,000,000$: جمع هزینه‌های آشکار و پنهان تولید
 تومان $3,590,000,000 = 300,000,000 + 540,000,000 + 2,800,000,000$
 (هزینه‌های پنهان + هزینه‌های آشکار) - درآمد = سود (زیان) اقتصادی
 تومان (سود) $4,000,000,000 - 3,590,000,000 = 410,000,000$

قانون سوم: ترسیم قید بودجه

قید بودجه: مقدار پول مشخص و محدودی که برای خرج کردن دارید.
 چون بودجه محدود است، مجبورید بین گزینه‌های خود بده - بستان کنید.

تفسیر و تحلیل خط بودجه

- (۱) کل بودجه را خرج کردن
- هر نقطه روی خط بودجه یعنی (۲) خرید هر دو کالا

- نقاط انتهایی خط بودجه یعنی: کل بودجه صرف خرید یکی از دو کالا شده است. نقطه (د) و (ه).
- نقطه زیر (داخل) خط بودجه یعنی (۱) کم‌تر از قید بودجه خرج کردن (مثلاً بخشی را پس‌انداز کردن) (۲) خرید هر دو کالا
- نقاط خارج از خط بودجه یعنی: عدم امکان دستیابی به آن مقدار محصول با قید بودجه فعلی (بیشتر از قید بودجه)

نحوه محاسبه قید بودجه از روی نمودار:

راه اول:

(قیمت هر واحد کالا) $\times$ (بزرگ‌ترین عدد محور عمودی)

$$5 \times 5000 = 25,000 \text{ تومان}$$

راه دوم:

(قیمت هر واحد کالا) $\times$ (بزرگ‌ترین عدد محور افقی)

$$10 \times 2500 = 25,000 \text{ تومان}$$

راه سوم:

محاسبه قید بودجه با استفاده از یک نقطه روی نمودار:

$$\left[\left(\text{قیمت محصول آن نقطه} \right) \times \left(\text{تعداد محصول آن نقطه در محور عمودی} \right) \right] + \left[\left(\text{قیمت محصول آن نقطه} \right) \times \left(\text{تعداد محصول آن نقطه در محور افقی} \right) \right]$$

$$\text{تومان } 25,000 = (2 \times 5000) + (6 \times 2500)$$

حرکت روی خط بودجه یعنی: بده - بستان بین دو کالا $\leftarrow$ هر حرکتی روی خط بودجه هزینه فرصتی دارد که قابل محاسبه است: هزینه فرصت حرکت از نقطه (الف) به نقطه (ب)، معادل صرف نظر کردن (از دست دادن) ۲ عدد شکلات است: تومان $2 \times 2500 = 5000$

قانون چهارم: فراموشی هزینه‌های هدررفته

هزینه‌های هدررفته: هزینه‌هایی که پرداخت شده‌اند و دیگر قابل بازگشت و قابل دسترس نیستند.

✓ پاسخ: طبق تعریف، پس از اولویت‌بندی گزینه‌ها و انتخاب، ارزش بهترین گزینه بعدی است که هنگام انتخاب اولین اولویت از دست می‌رود هزینه فرصت انتخاب فرد است، پس با انتخاب اولویت ادامه تحصیل، دو گزینه بعدی را بررسی می‌کنیم:

تومان $144,000,000$: هزینه استخدام در اداره (سالانه)

$$12 \times 2,000,000,000 = 24,000,000,000 \text{ تومان}$$

تعداد ماه‌های سال

بنابراین هزینه فرصت انتخاب ادامه تحصیل، از دست دادن سالانه ۲۴۰ میلیون تومان است.

نکته ۱

به دلیل کمیابی در منابع و امکانات، همیشه باید بین گزینه‌های انتخاب «بده - بستان» کرد؛ یعنی چیزی را رها می‌کنید تا چیز دیگری به دست آورید.

۲ کشورها نیز مانند مردم، با کمیابی منابع روبه‌رو هستند و کمیابی منابع هر جامعه‌ای را با مبادله مواجه می‌سازد.

۳ حتی اگر یک کشور، کالاهایی را از دیگر کشورها بخرد، هنوز با کمیابی و مبادله مواجه است.

سود (زیان) اقتصادی

هزینه فرصت همان هزینه پنهان تولید است.

با لحاظ کردن هزینه فرصت (= هزینه پنهان = هزینه غیرمستقیم) در فرمول محاسبه سود (زیان) می‌توان سود یا زیان اقتصادی را محاسبه کرد.

$$\text{هزینه فرصت} \\ \text{هزینه‌های آشکار} + \text{هزینه‌های پنهان} - \text{درآمد} = \text{سود (زیان) اقتصادی}$$

مسئله محاسباتی سود (زیان) اقتصادی

سوال آقای عابدی در کارگاه تولیدی خود، سالانه ۵۰۰ عدد محصول، هر

یک به ارزش هشت میلیون تومان تولید می‌کند. او می‌توانست به جای تولید در کارگاه آن را به مبلغ ماهیانه ۲۵ میلیون تومان اجاره دهد. با توجه به اطلاعات زیر از هزینه‌های تولید این کارگاه تولیدی، محاسبه کنید در پایان سال مالی این کارگاه سودده بوده است یا زیان‌ده؟ چه میزان؟

• خرید مواد اولیه برای تولید ماهانه: ۱۵۰ میلیون تومان

• پول آب، برق، گاز، عوارض شهرداری سالیانه: ۹۵۰ میلیون تومان

• دستمزد ماهیانه هر کارگر: ۳ میلیون تومان (مجموعاً ۱۵ کارگر)

✓ پاسخ: آقای عابدی مالک کارگاه است، پس هزینه فرصت (هزینه پنهان) تصمیم او برای کارکردن در ملک خودش برابر اجاره سالانه‌ای است که می‌تواند از اجاره‌دادن ملک داشته باشد و از آن صرف نظر کرده است:

$$\text{تومان } 300,000,000 = 25,000,000 \times 12$$

$$\text{قیمت هر واحد} \times \text{تعداد محصول} = \text{درآمد}$$

$$\text{تومان } 4,000,000,000 = 500 \times 8,000,000 = \text{درآمد}$$

$$12 \times 150,000,000 \Rightarrow \text{خرید مواد اولیه سالانه: ۱:}$$

$$= 1,800,000,000 \text{ تومان}$$

$$\text{تومان } 950,000,000 \Rightarrow \text{هزینه آب، برق و ...: ۲:}$$

$$\text{دستمزد سالانه کارگران: ۳:}$$

$$\Rightarrow 3,000,000 \times 12 \times 15 = 540,000,000 \text{ تومان}$$

تصمیمات غیرمنطقی

معمولاً علل تصمیمات غیرمنطقی (عدم محاسبه هزینه‌ها و منافع) به قضاوت‌های ۱) زودگذر، ۲) آنی و ۳) از روی هوس برمی‌گردد. اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری:

عنوان	مثال
۱) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها	خرید کالای حراج‌شده صرفاً به خاطر حراج و نه براساس نیاز
۲) توجه به هزینه‌های هدررفته	ادامه‌دادن کلاس بی‌کیفیت یا خوردن غذای سفارش داده شده در رستوران صرفاً به خاطر خرج کردن پول بابت آن‌ها
۳) بی‌صبری زیاد	● دنبال کردن کارهای کم‌ارزش آنی به جای صبر در تحصیل و استفاده از منافع آتی ● رفتن زیر بار سنگین انواع بدهی برای تأمین هزینه‌های مصرف فعلی
۴) اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن	خوش‌بینی زیاد در مورد درآمد آینده یا سرمایه‌گذاری در زمینه‌های پرخطر بدون آمادگی لازم
۵) چسبیدن به وضعیت فعلی	پرهیز از بررسی گزینه‌های جدید با توجه به اصل و رویکرد منطقی هزینه - فایده

پاسخ سؤالات درس ۳

۱۲۳. نادرست؛ هزینه فرصت ارزش بهترین گزینه بعدی است که هنگام انتخاب اولین اولویت از دست می‌رود.
۱۲۴. درست
۱۲۵. نادرست؛ حتی اگر یک کشور کالاهایی را از دیگر کشورها بخرد، هنوز با کمیابی و مبادله مواجه است.
۱۲۶. درست
۱۲۷. درست
۱۲۸. درست
۱۲۹. درست
۱۳۰. نادرست؛ اعتماد به نفس بیش از حد و خودرأی بودن باعث سرمایه‌گذاری در زمینه‌های پرخطر بدون آمادگی لازم می‌شود، نه بی‌صبری زیاد.
۱۳۱. نادرست؛ کود طبیعی و آب منابع طبیعی هستند نه سرمایه.
۱۳۲. نادرست؛ هزینه فرصت، ارزش بهترین گزینه بعدی است که از دست می‌رود و نه مجموع گزینه‌ها و اولویت‌های بعدی. با انتخاب کاشت جو، هزینه فرصت منافع کاشت گندم (اولویت بعدی) است که از دست می‌رود.
۱۳۳. نادرست؛ سود یا زیانی که با احتساب هزینه فرصت (هزینه پنهان) به دست می‌آید را سود یا زیان اقتصادی می‌نامند.
۱۳۴. انتخاب
۱۳۵. کمیابی منابع
۱۳۶. منابع یا عوامل تولید
۱۳۷. منبع طبیعی، سرمایه انسانی

نکته ۱ هزینه‌های هدررفته نباید در تصمیم‌گیری اثر داشته باشند.

۲ تنها هزینه‌هایی که بر تصمیم‌گیری مؤثرند، هزینه‌هایی هستند که در زمان تصمیم‌گیری به وجود می‌آیند و در برابر منافع سنجیده می‌شوند.

قانون پنجم: مقایسه هزینه‌ها و منافع

برای گرفتن تصمیم منطقی باید تمام منافع با تمام هزینه‌ها مقایسه و نتیجه‌گیری شوند.

نکته ۱ همیشه مقایسه میان منافع و هزینه‌ها براساس اطلاعاتی که از آن‌ها داریم انجام می‌شود.

۲ مقایسه بین منافع و هزینه‌های کسب و کار، از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار آن است.

۳ مقایسه بین منافع و هزینه‌ها بخشی از تصمیم‌گیری منطقی است، اما بهترین تصمیم به نوع رویکرد فرد بستگی دارد.

دو نوع گسترده از انواع تصمیمات وجود دارد:

۱) یک انتخاب از میان گزینه‌های مختلف

مثال مطالعه کنم یا تفریح کنم.

۲) انتخاب چه مقدار از هر چیز

مثال چند فصل بخوانم؟ چند ساعت تفریح کنم؟

۴ در برآورد و مقایسه میان هزینه‌ها و منافع، این که چه چیز هزینه و چه چیز منفعت به حساب بیاید،

وابسته به دو چیز است: ۱) موقعیت‌ها ۲) ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی

منفعت خالص

برای محاسبه منفعت خالص باید هزینه‌ها را از منافع کم کنیم:

$$\text{هزینه‌ها} - \text{منافع} = \text{منفعت خالص}$$

مسئله محاسباتی منفعت خالص

سؤال مریم می‌خواهد از بین گزینه‌های موجود در جدول زیر، یک لپ‌تاپ متناسب با نیاز خود خریداری کند. با توجه به اطلاعات جدول، منفعت خالص کدام انتخاب بیشتر است؟

نوع لپ‌تاپ	مجموع مقدار عددی معیارهای کیفیت، کارکرد، زیبایی و ... (به میلیون تومان)	قیمت کالا در بازار (به میلیون تومان)
A	۲۲	۱۸
B	۱۹	۱۱
C	۲۵	۲۳

پاسخ: با توجه به اصل هزینه - فایده برای محاسبه منفعت خالص از فرمول زیر استفاده می‌کنیم: هزینه‌ها - منافع = منفعت خالص

ستون دوم همان منافع و ستون سوم همان هزینه‌ها است:

میلیون تومان $4 = 22 - 18$: لپ‌تاپ (A)

✓ میلیون تومان $8 = 19 - 11$: لپ‌تاپ (B)

میلیون تومان $2 = 25 - 23$: لپ‌تاپ (C)

انتخاب لپ‌تاپ (B) منفعت خالص بیشتری دارد.

۱۷۴. اصل اول: منابع تولیدی که در اختیار داریم (مثل متراژ زمین، حجم بذر، نیروی کار و ...) پایان‌ناپذیر نیست بلکه برعکس کاملاً محدود است.

اصل دوم: در آن واحد نمی‌توان از یک چیز دو استفاده متفاوت کرد؛ یعنی هر چیزی دارای محدودیت در استفاده است. مثلاً اگر کشاورز کل زمین را زیر کشت گندم ببرد، دیگر نمی‌تواند در آن یونجه یا جو بکارد.

۱۷۵. در هر نقطه از زمان، هر شخص یا شرکت یا هر کشوری مقدار معینی از نیروی کار، زمین قابل بهره‌برداری، سرمایه انسانی و سرمایه فیزیکی دارد و در آن واحد نمی‌توان از همه آن‌ها استفاده‌های متفاوت کرد. (محدودیت در استفاده دارند).

۱۷۶. هزینه فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینه بعدی است که شما هنگام انتخاب از دست داده‌اید. پس از اولویت‌بندی گزینه‌ها، وقتی اولین اولویت را انتخاب کردیم، اولویت بعدی، هزینه فرصت انتخاب ما خواهد بود. هزینه فرصت، همان هزینه پنهان است. مثلاً سینما رفتن به عنوان یک انتخاب و اولویت، هم «هزینه آشکار» دارد؛ یعنی قیمت بلیطی که پرداخت می‌شود و هم «هزینه پنهان» دارد؛ یعنی اگر سینما رفتن را کنار بگذاریم، بهترین گزینه بعدی از بین دیگر اولویت‌ها (بازار رفتن با دوستان، بسکتبال بازی کردن و ...) هزینه پنهان یا همان هزینه فرصت این انتخاب خواهد بود.

۱۷۷. هزینه‌های هدررفته، هزینه‌هایی هستند که پرداخت شده است و دیگر امکان بازگشت آن‌ها وجود ندارد. مثلاً قیمت بلیت تئاتر برای هر نفر ۱۰ هزار تومان است. وقتی برنامه شروع می‌شود، از برنامه خوششان نمی‌آید و تصمیم می‌گیرید برنامه را ترک کنید. آن ده هزار تومان از دست رفته است و اکنون دیگر این هزینه اجتناب‌ناپذیر است.

۱۷۸. برای این که تصمیم‌گیری منطقی باشد باید تمام منافع را با تمام هزینه‌ها مقایسه کنید و در نهایت به این نتیجه برسید که در گزینه‌ای که شما انتخاب کرده‌اید، منافع بیشتر از هزینه‌هاست. مثلاً هنگامی که می‌خواهید بین یک کسب و کار شخصی یا شرکتی انتخاب کنید و یا در مورد اضافه کردن یک خط تولید در کارخانه تصمیمی بگیرید، باید بین منافع و هزینه‌های انتخابتان مقایسه کنید، البته همیشه مقایسه هزینه‌ها و منافع براساس اطلاعاتی که از آن‌ها داریم، انجام می‌گیرد، به عنوان یک کارآفرین، مقایسه میان منافع و هزینه‌های کسب و کارتان، از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار آن است.

۱۷۹. مقایسه منافع و هزینه‌ها بخشی از تصمیم‌گیری منطقی است، اما بهترین تصمیم به نوع رویکرد شما بستگی دارد. دو نوع گسترده از انواع تصمیمات وجود دارد: (۱) اولین دسته به یک انتخاب از میان گزینه‌های مختلف می‌پردازد. (مثلاً مطالعه کنیم یا به گردش برویم). (۲) دسته دیگر به انتخاب چه مقدار از هر چیز اشاره می‌کند. (چند درس بخوانم یا چند ساعت به گردش بروم؟)

۱۸۰. (۱) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها، (۲) توجه به هزینه‌های هدررفته، (۳) بی‌صبry زیاد، (۴) اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن، (۵) چسبیدن به وضعیت فعلی

۱۸۱. الف) فرد تصمیمی منطقی گرفته است، چون حقه‌های فروش بر تصمیم او اثر نگذاشته و به جای پرداخت پول بیشتر بابت کالای برند معروف، کالاهایی با برند معمولی خریده است.

ب) تصمیم فرد غیرمنطقی است، زیرا دچار اشتباه رایج «چسبیدن به وضعیت فعلی» در تصمیم‌گیری شده است و از بررسی گزینه‌های جدید با رویکرد منطقی هزینه - فایده پرهیز کرده است.

پ) تصمیم او غیرمنطقی است؛ زیرا پولی که بابت بلیت داده شده از نظر اقتصاد هزینه هدررفته و غیر قابل بازگشت به حساب می‌آید که نباید در تصمیم‌گیری اثر داشته باشد در حالی که فرد به این هزینه هدررفته توجه کرده که باعث شده تا آخر کنسرتی را که دوست نداشته تحمل کند.

۱۳۸. تولیدی

۱۳۹. محدودیت

۱۴۰. گزینه بعدی

۱۴۱. کمیابی - بده - بستان

۱۴۲. بده - بستان

۱۴۳. مبادله

۱۴۴. قید بودجه

۱۴۵. هزینه هدررفته

۱۴۶. هدررفته

۱۴۷. تمام منافع - تمام هزینه‌ها

۱۴۸. هزینه‌هایی

۱۴۹. گزینه «۳»

۱۵۰. گزینه «۱»

۱۵۱. گزینه «۳»

۱۵۲. گزینه «۱»

۱۵۳. گزینه «۲»

۱۵۴. ب

۱۵۵. پ

۱۵۶. ت

۱۵۷. الف

۱۵۸. برخی اقتصاددانان، علم اقتصاد را، علم انتخاب می‌دانند.

۱۵۹. منابع تولید در حالت کلی، امکاناتی است که تولیدکننده یا فعال اقتصادی برای ارائه محصول یا خدمت خود در اختیار دارد.

۱۶۰. مقدار پول مشخص و محدودی که فرد برای خرج کردن دارد، قید بودجه او نامیده می‌شود.

۱۶۱. منبع طبیعی

۱۶۲. سرمایه فیزیکی

۱۶۳. سرمایه انسانی

۱۶۴. انتخاب

۱۶۵. ۳ دسته: منابع طبیعی (زمین)، نیروی کار، سرمایه (فیزیکی و انسانی)

۱۶۶. مهارت و دانش نیروی کار

۱۶۷. هزینه فرصت

۱۶۸. مقایسه منافع و هزینه‌های کسب و کار

۱۶۹. کمیابی منابع

۱۷۰. الف) خرید رایانه جدید ب) استراحت و تفریح بعد از مدرسه

۱۷۱. (۱) موقعیت‌ها، (۲) ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی

۱۷۲. (۱) قانون اول: منابع خود را شناسایی کنیم و بدانیم که آن‌ها کمیاب هستند.

(۲) قانون دوم: هزینه فرصت هر انتخاب را محاسبه کنیم. (۳) قانون سوم: قید بودجه خود را ترسیم کنیم. (۴) قانون چهارم: هزینه‌های هدررفته را فراموش کنیم. (۵) قانون پنجم: بین هزینه‌ها و منافع خود مقایسه کنیم.

۱۷۳. اقتصاددانان منابع تولید را به طور کلی در سه دسته طبقه‌بندی می‌کنند:

(۱) منابع طبیعی (زمین)، (۲) نیروی کار و (۳) سرمایه. زمینی که تولیدکننده گندم آن را زیر کشت می‌برد، یک منبع طبیعی است. کشاورزانی که روی زمین کار می‌کنند، نیروی کار محسوب می‌شوند. تراکتوری که روی زمین کار می‌کند، سرمایه فیزیکی است و دانش و مهارت نیروی انسانی این مجموعه تولیدی، سرمایه انسانی محسوب می‌شوند.

۱۸۵. برای محاسبه قید بودجه آقای یزدانی ابتدا باید ۲۰ درصد حقوق او را محاسبه کنیم:

$$3,000,000 \times \frac{20}{100} = 600,000 \text{ پس انداز تومان}$$

$$3,000,000 - 600,000 = 2,400,000 \text{ تومان یزدانی}$$

(الف)

$$A \text{ عدد کالای } 4 \left(\frac{8,000,000}{4} \right) + B \text{ عدد کالای } 2 \left(\frac{16,000,000}{2} \right) = 24,000,000 \quad \checkmark$$

(ب)

$$A \text{ عدد کالای } 11 \left(\frac{22,000,000}{11} \right) + B \text{ عدد کالای } 1 \left(\frac{8,000,000}{1} \right) = 3,000,000 \quad \times$$

ترکیب (ب) بالاتر از قید بودجه فرد است؛ پس امکان خرید آن با بودجه فعلی وجود ندارد، اما ترکیب (الف) دقیقاً متناسب با قید بودجه اوست.

۱۸۶. (الف)

$$\left(\text{بزرگترین عدد} \right) \times \left(\text{قیمت هر واحد محصول} \right) = \left(\text{محور عمودی} \right)$$

$$5 \times 1,000,000 = 5,000,000 \text{ تومان}$$

یا:

$$\left(\text{بزرگترین عدد} \right) \times \left(\text{محور افقی} \right) = \left(\text{قیمت هر واحد محصول} \right)$$

$$10 \times 500,000 = 5,000,000 \text{ تومان}$$

یا:

$$\left[\left(\text{قیمت محصول آن نقطه} \right) \times \left(\text{تعداد محصول یک نقطه} \right) \right] = \left[\left(\text{در محور عمودی} \right) \times \left(\text{روی نمودار در محور عمودی} \right) \right]$$

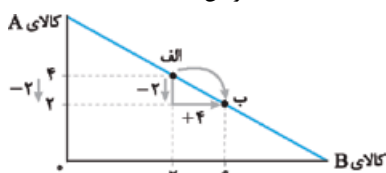
$$+ \left[\left(\text{قیمت محصول همان نقطه} \right) \times \left(\text{تعداد محصول همان نقطه} \right) \right] = \left[\left(\text{در محور افقی} \right) \times \left(\text{در محور افقی} \right) \right]$$

$$5,000,000 = (4 \times 1,000,000) + (2 \times 500,000) \text{ قید بودجه با استفاده از نقطه الف}$$

(ب) ۴ عدد کالای A و ۲ عدد کالای B

(ب) از دست دادن ۲ واحد کالای A معادل:

$$2 \times 1,000,000 = 2,000,000 \text{ تومان}$$

۱۸۷. (الف) برای خرج کردن کل بودجه فقط می توان نقاط روی خط بودجه را لحاظ کرد، اما چون فرض سؤال تقاضای خرید هر دو محصول است، پس از نقاط انتهایی خط بودجه یعنی نقاط (a) و (d) صرف نظر می کنیم. نقاط (b) و (c) بیانگر یک انتخاب صحیح هستند.

(ب) پس انداز مقداری پول یعنی کم تر از قید بودجه خرج کردن که فقط زیر خط بودجه اتفاق می افتد. نقطه c: در نقطه e هم دو محصول خریداری می شوند و هم مقداری پول اضافه می ماند که می توان پس انداز کرد:

$$\text{نقطه e: } 4,000,000 = (4 \times 500,000) + (2 \times 1,000,000)$$

در حالی که قید بودجه ۵۰۰ هزار تومان است. (۵ × ۱۰۰,۰۰۰) یا (۱۰ × ۵۰,۰۰۰)

(ب) فقط نقاط انتهایی خط بودجه یعنی نقاط (a) و (d) است که در آن ها کل بودجه صرف خرید یکی از دو کالای (A) یا (B) می شود.

(ت) نقطه (f) نیازمند پولی بیشتر از بودجه فعلی است و با بودجه کنونی امکان رسیدن به آن وجود ندارد.

۱۸۲. تصمیمی توجیه اقتصادی دارد که بیشترین سود و کم ترین ضرر را داشته باشد. صورت سؤال با فرض ثبات سالانه هر سه بازار، ضرر احتمالی را صفر در نظر گرفته است؛ پس:

ماه های سال

$$\text{تومان} \Rightarrow 3,000,000 \times 12 = 36,000,000 \text{ سود سالانه طلا}$$

✓ تومان ۴۸,۰۰۰,۰۰۰ $\Rightarrow$ سود سالانه سپرده بانکی

ماه های سال

تومان ۴۲,۰۰۰,۰۰۰ $\Rightarrow$ سود سالانه خرید سهام

با توجه به منافع حاصل از هر یک از موارد، بهترین انتخاب اقتصادی، سپرده گذاری سالانه در بانک است.

هزینه فرصت، ارزش بهترین انتخاب بعدی است هنگامی که اولین اولویت را انتخاب کردیم؛ پس: هزینه فرصت سپرده گذاری، در بانک از دست رفتن مبلغ ۴۲ میلیون تومان در یک سال است.

۱۸۳.

$$\left(\begin{array}{cc} \text{هزینه های آشکار تولید} & \text{هزینه های پنهان تولید} \\ \downarrow & \downarrow \\ \text{مستقیم} & \text{غیر مستقیم، هزینه فرصت} \end{array} \right) - \text{درآمد} = \text{سود (زیان) اقتصادی}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} 12 \times 12,000,000 = 144,000,000 \text{ تومان} \\ 12 \times 13 \times 5,000,000 = 780,000,000 \text{ تومان} \\ 12 \times 87,000,000 = 1,044,000,000 \text{ تومان} \end{array} \right.$$

$$\text{تومان} 72,000,000 = 6,000,000 \times 12 \Rightarrow \text{هزینه پنهان تولید}$$

توجه: مالک کارگاه در صورتی که ملک خود را اجاره دهد ماهانه ۶ میلیون تومان (معادل سالانه ۷۲ میلیون تومان) درآمد خواهد داشت که از آن صرف نظر کرده است. در واقع هزینه فرصت تصمیم او برای کار کردن در ملک خویش، از دست رفتن سالانه ۷۲ میلیون تومان است که هزینه پنهان تولید به حساب می آید و برای محاسبه سود اقتصادی باید در هزینه ها محاسبه شود.

جمع هزینه های آشکار و پنهان:

$$\begin{array}{r} 144,000,000 \\ 780,000,000 \\ + 72,000,000 \\ \hline 996,000,000 \end{array}$$

تومان

$$3,500,000,000 - 3,162,000,000 = 338,000,000 \text{ سود (زیان) تومان (سود اقتصادی)}$$

۱۸۴. با توجه به اصل هزینه - فایده با کسر کردن هزینه ها از منافع، منفعت خالص هر انتخاب را محاسبه می کنیم:

$$\text{هزینه ها} - \text{منافع} = \text{منفعت خالص}$$

* میلیون تومان $-30 = 220 - 250$ مدل (A)

✓ میلیون تومان $20 = 320 - 300$ مدل (B)

* میلیون تومان $15 = 280 - 265$ مدل (C)

منفعت خالص خرید خودروی مدل (B) از سایر انتخاب ها بیشتر است.

مرز امکانات تولید

درس

۴

مشاوره

تمرکز این درس روی نموداره و قطعاً باید نمودار رو خوب متوجه بشی، اما از تیپ‌های سؤال پای قالی و صمغ و غلط و ... که می‌تونه طرح بشه هم نباید غافل بشی. بارم ترم اول این درس ۱/۵ نمره ست (فعالیت‌های درس خیلی مهمه) و بارم ترم دوم هم مشترکاً با درس‌های ۲، ۱، ۳ و ۴/۵ نمره ست.

الگوی مرز امکانات تولید

الگوی مرز امکانات تولید، یکی از الگوهای اقتصادی است که اجازه می‌دهد تا درک بهتری از بده - بستان‌های یک کشور در استفاده از منابع کمیاب پیدا کنید.

تعریف مرز امکانات تولید: مرز امکانات تولید، مرزی است بین آنچه یک کسب و کار (همانند شرکت تولیدی) با استفاده از منابع موجود در دسترسش، می‌تواند تولید کند و آنچه نمی‌تواند.

ترسیم منحنی مرز امکانات تولید

- یکی از انتخاب‌های اساسی در هر کسب و کار، چگونگی تقسیم منابع کمیاب در میان انواع تولیدات آن کسب و کار است.
- اطلاعات جدول زیر از یک شرکت تولیدی، مقدار تولید دو کالای (A) و (B) را با به کارگیری همه منابع تولید کمیاب نشان می‌دهد:

نقطه	مقدار تولید کالای A	مقدار تولید کالای B
الف	۱۰۰۰	۰
ب	۹۰۰	۱۰۰
ج	۷۵۰	۲۰۰
د	۵۵۰	۳۰۰
ه	۳۰۰	۴۰۰
و	۰	۵۰۰

برای ترسیم منحنی مرز امکانات تولید باید:

۱ یک دستگاه مختصات بکشیم.

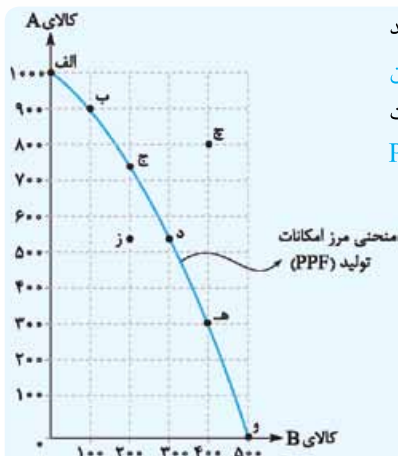
۲ کالای (A) و (B) را روی دو محور عمودی و افقی اندازه‌گذاری کنیم.

۳ اعداد کالای (A) را روی محور عمودی از پایین به بالا و از کم‌ترین عدد به بزرگ‌ترین عدد و اعداد کالای (B) را روی محور افقی از چپ به راست از کم‌ترین به بیشترین جای‌گذاری کنیم.

۴ نقاط تولید هر دو کالا را روی دستگاه مختصات، مکان‌یابی کنیم: به خطی که از اتصال این نقاط به دست می‌آید **مرز امکانات تولید** گفته می‌شود.

نکته مرز امکانات تولید

نشان‌دهنده حداکثر امکان تولید با منابع موجود است که با حروف اختصاری PPF نمایش داده می‌شود.

تفسیر نقاط منحنی مرز امکانات تولید

الف. نقاط روی منحنی:

- نقاط (ب)، (ج)، (د) و (ه): منابع کمیاب تولید بین تولید هر دو کالا تقسیم شده‌اند؛ به طوری که در نقطه (ب) بیشتر منابع به تولید کالای (A) و در نقطه (ه) بیشتر منابع صرف تولید کالای (B) شده است.
- نقاط (الف) و (و): نقاط انتهایی منحنی بیانگر شرایطی است که همه منابع کمیاب تنها به تولید یکی از دو کالا اختصاص پیدا کرده است و کالای دیگر اصلاً تولید نمی‌شود. مثلاً در نقطه (الف)، همه منابع صرف تولید کالای (A) شده است و حداکثر ۱۰۰۰ واحد از کالای (A) تولید شده است و کالای (B) تولید نمی‌شود.

ب. نقاط داخل منحنی: نقاط داخل منحنی مثل نقطه (ز)، نقاطی هستند که ترکیبی از هر دو کالای (A) و (B) تولید می‌شود، اما از همه ظرفیت‌های تولید استفاده نشده است و بخشی از منابع بدون استفاده مانده است.

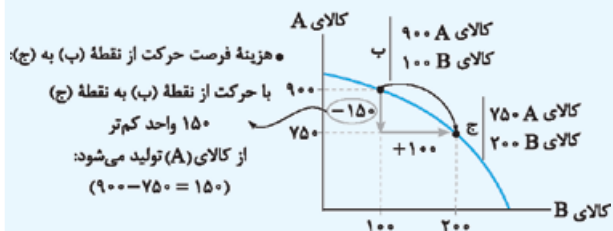
نکته: روشن است که اگر تولیدکننده بخواهد می‌تواند در نقطه (ز) تولید کند اما مرز امکانات تولید نشان می‌دهد هنوز هم شرکت منابع کافی برای تولید مقادیر بیشتر کالای (A) یا (B) را خواهد داشت. در نتیجه به طور کلی بهتر است شرکت به جای تولید در درون مرز امکانات تولید، بر روی مرز امکانات تولید کند. پ. نقاط خارج از منحنی: نقاط خارج از مرز (نقطه چ)، با فرض ثابت‌ماندن منابع کشور، غیر قابل دستیابی هستند؛ زیرا کشور یا شرکت منابع کافی برای تولید در آن سطح را ندارد.

نکته: این نقاط، نقاطی هستند که شرکت یا کشور می‌تواند آرزوی رسیدن به آن‌ها را داشته باشد.

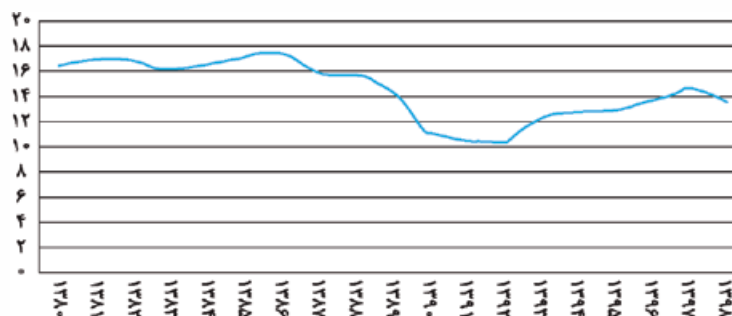
توجه: این الگو می‌تواند برای یک کشور هم وجود داشته باشد و چون یک کشور صرفاً دو کالا تولید نمی‌کند، ترسیم نمودار برای یک الگوی واقعی که شامل هزاران کالا و خدمات است بسیار دشوار است.

رابطه مفهوم هزینه فرصت و منحنی مرز امکانات تولید

مرز امکانات تولید به ما اجازه می‌دهد تا هزینه فرصت یک شرکت یا یک کشور را زمانی که بیش از یک کالا تولید می‌کند، مجسم کنیم:

- ۳۸- نمودار زیر شاخص دهک‌ها را از سال ۸۰ تا سال ۹۸ در ایران نشان می‌دهد. با توجه به نمودار تحلیل کنید وضعیت نابرابری درآمد در کدام سال در نامناسب‌ترین و ناعادلانه‌ترین حالت بوده است؟

- ۳۹- در کشوری با بیست میلیون نفر جمعیت، درآمد ملی معادل ۶۰,۰۰۰ میلیارد ریال است. اگر فرض کنیم که توزیع درآمد در این کشور مطابق با درصدهای مشخص‌شده در جدول زیر است.

- الف) سهم دهک پنجم از درآمد ملی چه قدر است؟
ب) شاخص دهک‌ها در این کشور چند است؟

۵ درصد	سهم دهک اول
۶ درصد	سهم دهک دوم
۱۰ درصد	سهم دهک پنجم
۳۰ درصد	سهم دهک دهم

جمع نمرات «موفق باشید»

امتحان نهایی: اقتصاد		رشته: ادبیات و علوم انسانی		تاریخ امتحان: خرداد ۱۴۰۳	
ردیف	امتحان شماره ۷	پایه دهم دوره دوم متوسطه		مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	
۱	صحیح یا غلط بودن عبارات زیر را مشخص نمایید. (الف) هزینه‌های هدررفته در انتخاب و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی تأثیر دارد. (ب) اگر هزینه‌ها از درآمدهای تولید کم‌تر باشد، کسب و کار دچار زیان می‌شود. (ج) بیکاری ساختاری ناشی از عدم تطبیق بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود است. (د) به کالا و خدماتی که توسط افراد زیادی هم‌زمان استفاده می‌شود، کالای عمومی گفته می‌شود.				
۲	گزینه صحیح را در سؤالات زیر مشخص نمایید. (الف) عبارت «منابع را به شکل کارایی مدیریت و هماهنگ می‌کنند.» به کدام ویژگی‌های مشترک کارآفرینان موفق اشاره دارد؟ (۱) تیزبین (۲) ریسک‌پذیر (۳) نوآور (۴) سازمان‌دهنده (ب) کدام‌یک از موارد زیر جزء کسب و کار شخصی محسوب می‌شود؟ (۱) بنگاه‌های معاملات ملکی (۲) راننده اسنپ (۳) حسابدار شرکت (۴) صنعتگران کلان (ج) کدام‌یک از موارد زیر جزء شاخص‌های توسعه انسانی نمی‌باشد؟ (۱) افزایش سن بازنشستگی (۲) میزان امید به زندگی (۳) کاهش گازهای گلخانه‌ای (۴) شاخص‌های فقر (د) افزایش ظرفیت‌های تولید باعث می‌شود منحنی مرز امکانات تولید: (۱) به سمت پایین و چپ منتقل شود. (۲) به سمت بالا و راست منتقل شود. (۳) ثابت بماند. (۴) روی منحنی جابه‌جا شود.				
۳	با توجه به شکل روبه‌رو: (الف) مقدار و قیمت تعادلی را مشخص کنید. (ب) در کدام قیمت‌ها مازاد عرضه و مازاد تقاضا وجود دارد؟				

قیمت (به هزار تومان)

مقدار (به کیلوگرم)